

Polona Baloh,
univ. dipl. ped.,
Doba, Evropsko
izobraževalno
središče

ODRASLI IN E-IZOBRAŽEVANJE

Motivi odraslih za vključitev v e-izobraževanje

POVZETEK

V članku so predstavljeni motivi odraslih za vključitev v e-izobraževanje. Raziskava se nanaša na udeležence II. letnika študija na daljavo na Dobi, v Višji strokovni šoli v šolskem letu 2003/2004. Rezultati so bili zbrani na podlagi anketnega vprašalnika.

V začetnem delu so opredelilve dopisnega izobraževanja, izobraževanja na daljavo in e-izobraževanja. Opisan je model e-izobraževanja v okviru študija na daljavo na Višji strokovni šoli na Dobi v Mariboru. Večina članka temelji na rezultatih raziskave, ki kažejo na to, da se je največ udeležencev v e-izobraževanje vključilo zaradi pridobitve višje izobrazbe in novega znanja. Kot največjo prednost so udeleženci navedli samostojnost in časovno fleksibilnost izobraževanja, saj jim je všeč, da lahko sami izbirajo čas izobraževanja in ga prilagajajo svojim sposobnostim in trenutnemu razpoloženju.

Ključne besede: e-izobraževanje, odrasli, virtualno učno okolje

Evolucijo e-izobraževanja lahko spremljamo preko dopisnega izobraževanja in izobraževanja na daljavo.

V Sloveniji so se prizadevanja za širše uveljavljanje e-izobraževanja pojavila hkrati z razvojem in uveljavljanjem interneta in iskanjem novih možnosti za izobraževanje v začetku devetdesetih let. Pri nas je razvoj e-izobraževanja šele v začetni fazi. Podjetja in izobraževalne institucije večinoma še niso podrobno seznanjene s prednostmi e-izobraževanja, eden od razlogov za takšno stanje je tudi pomanjkanje potreb in sredstev za e-izobraževanje. Dopisno izobraževanje, ki se je začelo razvijati v 19. stoletju prejšnjega stoletja in je temeljilo predvsem na izobraževanju s pomočjo pisnih virov, je zametek kasnejšega izobraževanja na

daljavo in e-izobraževanja. Izobraževanje na daljavo – za razliko od dopisnega izobraževanja – poleg pisnih virov vključuje še druge medije, kot so radio, televizija, kasete, magnetofonski posnetki itd., zato ga opredeljujemo kot širši pojem od e-izobraževanja. Poteka lahko s pomočjo klasičnih oblik komuniciranja ali s pomočjo interneta, medtem ko je potek e-izobraževanja podprt izključno z internetom (posebej pripravljena gradiva, klepetalnice, testi znanja na internetu itd.), kar zahteva s strani udeleženca obvladovanje informacijske tehnologije.

V Sloveniji e-izobraževanje poteka večinoma na ravni postsekundarnega izobraževanja, kar je povezano z razvitostjo učnih navad in spretnosti, potrebnih za samostojen študij pisnih virov (Dobnik, 2001, str. 57). Doba, Višja

strokovna šola Maribor, je pričela izvajati študij na daljavo prek interneta v višješolskem programu poslovni sekretar v šolskem letu 2000/2001. V šolskem letu 2001/2002 je začela izvajati študij na daljavo tudi v višješolskem programu komercialist. Hkrati je edina ustanova v Sloveniji, ki izvaja e-izobraževanje skozi celoten višješolski študij.

MODEL E-IZOBRAŽEVANJA NA DOBI, NA VIŠJI STROKOVNI ŠOLI

Na Višji strokovni šoli na Dobi so se odločili za oblikovanje modela e-izobraževanja, ki temelji na konstruktivistični teoriji in sodelovalnem učenju, saj je pri višješolskih programih eden pomembnejših dejavnikov povezovanje teorije s prakso. Konstruktivistični pristop omogoča delovanje v skladu z možnostmi novih tehnologij, poudarja usmerjenost k udeležencu e-izobraževanja in omogoča, da izobraževanje poteka v povezavi s prakso. Na Dobi izvajajo oba višješolska programa tudi v tradicionalni obliki, tako da imajo možnost primerjav med obema oblikama študija.

Pomemben element pri oblikovanju modelov e-izobraževanja je tudi virtualno učno okolje, ki ga izberemo. Na Dobi so si za organizacijsko-tehnološko in tehnično podporo pri e-izobraževanju izbrali virtualno učno okolje, imenovano WebCT, ki je najoptimalnejše glede na ciljno skupino udeležencev izobraževanja. WebCT odlikujejo predvsem stabilnost, enostavna uporaba in logična navigacija.

Danes na Dobi v obeh višješolskih programih študira skupaj 946 študentov, študij pa se izvaja po celotni Sloveniji s pomočjo študijskih središč.

PODATKI O RAZISKAVI

V letu 2004 smo na Dobi izvedli raziskavo z namenom ugotoviti, zakaj se odrasli odločajo za e-izobraževanje.

V raziskavi nas je zanimalo:

- Kdo so udeleženci e-izobraževanja – spol, starost, status in kraj bivanja?
- Zakaj se udeleženci odločajo za obliko e-izobraževanja?
- Kateri zunanji in notranji dejavniki so vplivali na odločitev udeležencev za e-izobraževanje?
- Katere so prednosti in pomanjkljivosti e-izobraževanja po presoji udeležencev?

Vzorec raziskave je zajemal 125 študentov, ki so v šolskem letu 2003/2004 obiskovali 2. letnik višješolskega strokovnega programa poslovni sekretar – študij na daljavo na Dobi v Mariboru.

Anketni vprašalniki so bili študentom študija na daljavo posredovani v elektronski obliki preko virtualnega učnega okolja WebCT.

METODOLOGIJA

Anketni vprašalnik je vseboval 12 anketnih vprašanj. Vprašanja izbirnega tipa, kjer so anketiranci odgovarjali na vprašanja stopnjevalnega in diotomnega tipa, ter vprašanja odprtega tipa. Vprašanjem izbirnega tipa smo določili absolutne (f) in odstotne ($f\%$) frekvence. Odvisne zveze med spremenljivkami smo preizkusili s χ^2 -preizkusom. Pri zavračanju oziroma sprejemanju hipotez neodvisnosti med spremenljivkami smo se ravnali po ustaljenem kriteriju maksimiranega tveganja 5 odstotkov. Kategorije brez frekvence ali z zelo nizko frekvenco (od 1 do 3) smo pri računanju χ^2 -preizkusa izločili. Vprašanja odprtega tipa smo obdelali s pomočjo kategorizacije. Podobne odgovore smo uvrstili v isto kategorijo.

REZULTATI RAZISKAVE

V članku so prikazane le najpomembnejše ugotovitve raziskave.

STATUS UDELEŽENCEV E-IZOBRAŽEVANJA

Rezultati raziskave so pokazali, da se e-izobraževanja udeležujejo bolj ženske kot moški. Poklic poslovnega sekretarja oziroma poslovne sekretarke že sedaj večinoma opravljajo ženske, zato je zastopanost tega spola pri tej vrsti izobraževanja razumljiva. Podatka, da se za e-izobraževanje odločajo pretežno ženske, torej ne moremo posplošiti.

Največ udeležencev je bilo v starostni skupini od 25 do 35 let, najmanj anketiranih je bilo starih od 46 do 55 let. Največ udeležencev je bilo poročenih in več kot polovica jih je imela otroke.

Večina anketiranih udeležencev biva izven kraja študijskega središča, kar je ena od

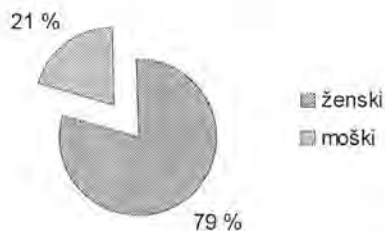
večjih prednosti e-izobraževanja, saj se udeležencem ni potrebno udeleževati tradicionalnih predavanj, ampak se udeležujejo le občasnih študijskih srečanj z mentorjem in ostalimi udeleženci.

Kar 70 odstotkov udeležencev se v primeru, da ne bi imeli možnosti e-izobraževanja, ne bi vključilo v tradicionalno obliko izobraževanja.

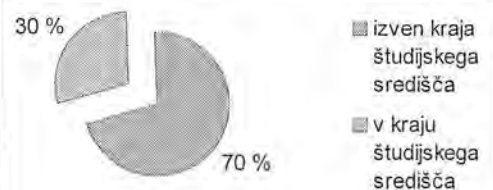
ZAKAJ SO SE UDELEŽENCI VKLJUČILI V E-IZOBRAŽEVANJE?

Udeleženci so imeli pri razlogih za vključitev v e-izobraževanje možnost izbire med 16 razlogi, ki smo jih kasneje pri obdelavi podatkov razdelili na zunanje in notranje razloge.

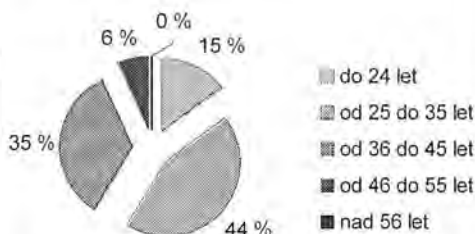
Slika 1: Struktura udeležencev po spolu

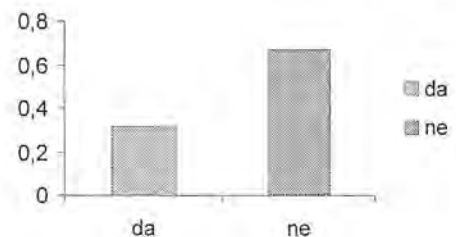
Slika 3: Kraj bivanja udeležencev študija na daljavo

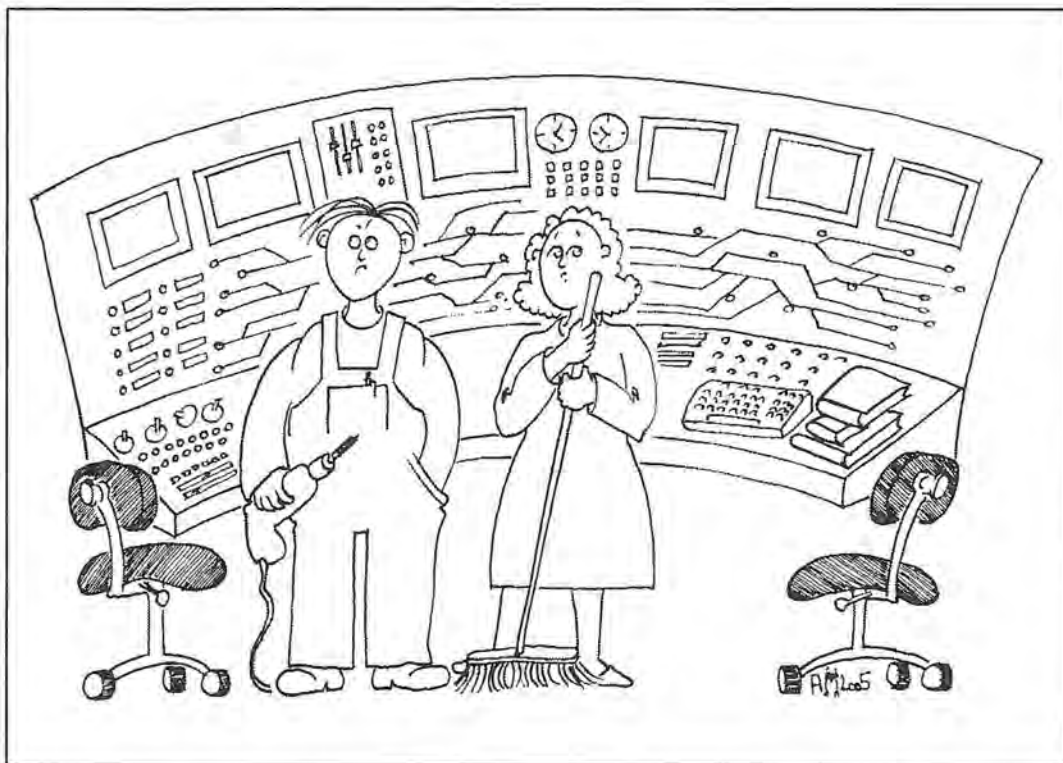

Slika 2: Starostna struktura udeležencev

Slika 4: Odločitev za vključitev v tradicionalno izobraževanje brez možnosti e-izobraževanja

Rezultati kažejo, da se udeleženci največkrat odločajo za e-izobraževanje zaradi notranjih razlogov:

- pridobitve višje izobrazbe in
- želje po pridobitvi znanja.

Šele za tema dvema notranjima razlogoma sledi prvi največkrat izbrani zunanji razlog, to je samostojnost in časovna fleksibilnost. Čeprav sta samostojnost in časovna fleksibilnost veliki prednosti e-izobraževanja, se udeleženci za to obliko izobraževanja odločajo predvsem zaradi notranjih razlogov.

Kot največjo prednost e-izobraževanja udeleženci ocenjujejo večjo časovno fleksibilnost, uporabo računalnika pri izobraževanju in »neobiskovanje« predavanj.

Zanimalo nas je, ali bi se udeleženci pri ponovni izbiri enako odločili in se vključili v e-izobraževanje ali bi raje obiskovali tradicionalno obliko izobraževanja.

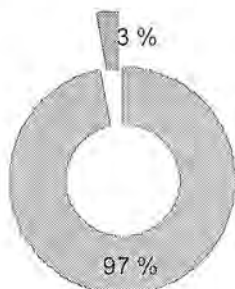
Pri ponovni izbiri med e-izobraževanjem in tradicionalnim izobraževanjem bi se 96,8 odstotka udeležencev ponovno odločilo za e-izobraževanje.

NAMESTO ZAKLJUČKA

Pri načrtovanju in izpeljevanju izobraževalnih programov v Sloveniji še zmeraj prevladuje uporaba tradicionalnih oblik in načinov izobraževanja. Njihova prožnost in prehodnost je majhna, prav tako pa so nezadostno razviti tudi pogoji za uveljavljanje sodobnih oblik, metod in tehnik učenja, kot je e-izobraževanje, ter za uvajanje drugih inovacij, ki jih omogoča sodobna telekomunikacijska tehnologija. Na teh področjih so storjeni šele začetni koraki. Raziskave kažejo, da se Slovenija še zmeraj nahaja pod povprečjem uporabe interneta in osebnega računalnika.

Največja prednost e-izobraževanja je časovna fleksibilnost.

Slika 5: Ponovna izbira med tradicionalnim študijem in študijem na daljavo

■ študij na daljavo ■ tradicionalni študij

Zanimiva je ugotovitev, da odločitev za e-izobraževanje ni toliko povezana z oddaljenostjo od študijskega središča, ampak s fleksibilnostjo e-izobraževanja. E-izobraževanje torej potrebujemo zaradi fleksibilnosti te oblike izobraževanja in ne zaradi kilometrov, ki ljudi ločujejo.

E-izobraževanje je zaradi svoje fleksibilnosti časa in kraja zelo primerno za določene skupine ljudi, ki jim tradicionalno izobraževanje iz takšnih ali drugačnih razlogov ne ustreza. Ena od teh skupin so invalidi, ki jim e-izobraževanje omogoča pridobitev izobrazbe s pomočjo osebnega računalnika, pri tem pa jim ni treba misliti na določene prostorske in druge ovire, ki jim onemogočajo tradicionalno izobraževanje. Zaradi svoje fleksibilnosti je primerno tudi za vse skupine ljudi, ki nimajo veliko časa za izobraževanje, pa bi se vendarle radi izpopolnjevali.

LITERATURA

Baloh, P. (2004). Motivi odraslih za e-izobraževanje, diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Dobnik, N. (2001). Pomen izobraževanja na daljavo za gospodarstvo. *Andragoška spoznanja*, 4, str. 56–60.

Geder, M. (2003). Izvajanje študija na daljavo na Dobi, Višji strokovni šoli Maribor – Prve izkušnje in nadaljnje razvojne usmeritve. V *Zbornik posvetovanja Dnevi slovenske informatike*. Portorož, Slovenija, 16.–18. april 2003, str. 555–561.

Gerlič, I. (2003). Pedagoško-didaktični vidiki izobraževanja na daljavo. V *Zbornik strokovne konference o e-izobraževanju*. Maribor: Doba.

RIS – raba interneta v Sloveniji (<http://www.ris.org/>), 20. 12. 2003).

Vodič za študij na daljavo. (2003). Maribor: Doba, Evropsko poslovno izobraževalno središče.

Vseživljenjsko učenje: prispevek izobraževalnih sistemov v državah članicah Evropske unije (2002). Bruselj: European Commission, Eurydice.